

A portrait of an elderly man with glasses, wearing a dark suit jacket over a light blue striped shirt. He is standing in front of a bookshelf filled with books. The background is slightly blurred.

JAUME CANYAMERES

H O M E N A T G E S

Ajuntament de Terrassa

H O M E N A T G E S

L'Excm. i Molt Il·ltre. Ajuntament de Terrassa, en sessió plenària celebrada el dia 27 de setembre del 2012, acordà concedir la Medalla d'Honor de la Ciutat a

Jaume Canyameres i Cortàzar

en reconeixement a la trajectòria cultural i cívica, com a dinamitzador del moviment associatiu, economista, assessor empresarial i com a ciutadà actiuament compromès amb els interessos col·lectius de Terrassa.

Terrassa, 23 d'octubre del 2012

Ponts de diàleg, de cultura i de progrés

Jaume Canyameres ha estat i és un terrassenc present de forma decisiva, cordial i sempre apassionada en la Terrassa de la segona meitat del segle XX i principis del XXI. Trobem la seva empremta en l'impuls de la llengua i la cultura catalanes, en el compromís polític com a regidor de l'Ajuntament de Terrassa, en la seva tasca professional, en l'arrelament a la ciutat d'Agustí Bartra i Anna Murià o en la creació d'una extraordinària biblioteca particular dedicada a la guerra civil. Aquestes són algunes de les facetes que dibuixen el perfil d'una persona impossible d'encasellar en una única categoria i que precisament ha destacat per la seva capacitat d'estendre ponts, d'obrir portes i vies de comunicació i diàleg.

Terrassa és una ciutat emprenedora i una ciutat cultural precisament gràcies a persones com en Jaume Canyameres, que han sabut trobar l'equilibri entre les dues ànimes terrassenques i han demostrat que es complementen i s'enriqueixen mútuament. Per aconseguir això cal generositat d'esperit, entusiasme, visió de futur i consciència de la pròpia identitat ciutadana i nacional. Aquestes són algunes de les virtuts presents en la trajectòria cultural, cívica i emprenedora de Jaume Canyameres, que justifiquen el present homenatge ciutadà.

El ciutadà i amic Jaume Canyameres ha contribuït a preservar el passat i la identitat de Terrassa i de Catalunya i a projectar-los al llarg de la seva vida cap al present i el futur, esdevenint un dels protagonistes de la gran transformació de la ciutat en les darreres dècades. L'homenatge que li ret ara la ciutat és el reconeixement a la seva aportació fonamental – valors, ideals, feina, compromís – al projecte col·lectiu de Terrassa per a una ciutat millor

Pere Navarro i Morera

Alcalde de Terrassa

Jaume Canyameres, l'amic, l'erudit i el filantrop

A

mb motiu de la concessió de la Medalla d'Honor de la Ciutat a l'amic Jaume Canyameres m'han demanat que ressenyi breument la meua relació amb ell i aquells fets que crec que l'han fet mereixedor d'aquest guardó.

La meua relació amb el Jaume s'inicia al voltant de l'any 1950, quan, amb divuit anys, torno a Terrassa i entro a formar part dels "cercles d'estudi" d'Acció Catòlica, on ell s'encarrega de fer-me l'acompanyament inicial.

L'activitat en aquests cercles em recorda un Jaume extravertit, persistent, de caràcter ferm i preocupat pel seu entorn. Des d'aleshores han estat diversos els espais de relació amb el Jaume, però el que ens ha unit per sobre de tot és una profunda amistat.

D'aquests seixanta anys d'amistat se'm fa difícil destacar uns elements per sobre d'altres, però recordo especialment que el Jaume ens comentava que després de la guerra civil un company de l'escola li va explicar que els seus pares havien hagut d'exiliar-se a Mèxic. I crec que aquesta situació va marcar especialment la seva manera de veure els conflictes ideològics i les repercussions que tenen en les persones, fent-li qüestionar que els que es coneixien com a "bons" no eren només els que s'havien pogut quedar a casa sinó que també n'hi havia entre els que havien hagut de marxar. Probablement, aquesta situació el va portar a interessar-se, ja de gran, pels temes de la guerra civil i a emprendre accions en aquesta línia.

Malgrat que la seva joventut es desenvolupà en l'entorn formatiu del nacionalcatolicisme, aquest fet del company d'escola li va provocar una inquietud permanent pel que era correcte i incorrecte, com també que posteriorment, ja de gran, s'interessés per la recerca de lectures i llibres de temàtica diversa però amb una constant presència de la guerra civil, fet que li va permetre aprofundir en el coneixement de la guerra i també de les seves conseqüències, especialment les que van patir les persones exiliades.

Posteriorment, amb tots aquests llibres va crear una important biblioteca especialitzada en la guerra civil, amb autors diversos que expliquen els fets des d'òptiques oposades. Aquest fons bibliogràfic, l'ha posat sovint a disposició de les persones interessades que l'hi han demanat, i recentment l'ha cedit al Centre Memorial Històric de Barcelona per a la seva millor difusió i fàcil consulta.

Probablement, aquest interès sobre el fenomen de l'exili va fer que, en un dels seus viatges professionals a Mèxic, entrés en contacte amb diverses persones exiliades, entre les quals hi havia l'Agustí Bartra i l'Anna Murià.

Quan va conèixer la seva situació a Mèxic, el Jaume es plantejà, amb l'ajut d'altres amics i amigues, la possibilitat que retornessin a Catalunya, anant primer a Barcelona i després a Terrassa, on podrien trobar un entorn més proper i on acabarien sent un exponent emblemàtic per a la ciutat. Probablement, l'obstinació del Jaume va fer possible que l'Agustí i l'Anna s'establissin a Terrassa, fet que esdevingué una altra de les seves aportacions a la nostra ciutat.

Aquesta implicació que el Jaume va tenir en el retorn de l'Agustí i l'Anna s'ha repetit en tots aquells altres projectes en què ha participat, que han estat molts. Això, però, difícilment hauria estat possible si al seu costat no hi hagués hagut la Teresa, recentment traspassada, perquè mentre el Jaume es preocupava de les qüestions socials ella vetllava perquè les coses a casa no fallessin i els vuit fills tinguessin tot el que podien necessitar.

Ara, ja de grans, quan tots dos ja no tenim forces per implicar-nos activament en molts projectes i les nostres capacitats van minvant, la nostra relació es manté i ens permet compartir l'amistat, al mateix temps que veiem amb preocupació el rumb que està prenent la nostra societat i el futur que els espera a les noves generacions.

Josep Maria Playà i Canal

EL VALOR DE LA MEMÒRIA

Jaume Canyameres i Cortàzar va néixer a Terrassa el 13 de febrer de l'any 1931. Economista de professió i promotor cultural de vocació, es va casar amb Teresa Sanahuja, amb qui va tenir vuit fills. Va estudiar a l'Escola Social en els anys de la postguerra, en un ambient d'idees democràtiques i de pedagogia moderna insòlit en la fase inicial del franquisme i on va conèixer el que era el món de l'exili a través de companys que eren fills d'exiliats. El seu pas pel món de l'escoltisme el va portar de ben jove a descobrir i estimar el paisatge català i també el catalanisme, dos eixos centrals de la seva biografia. Ell mateix ho explica: "Vaig descobrir el catalanisme amb l'escoltisme. A Riells, a casa d'un mossèn, vaig veure d'amaçat la meua primera senyera. Anys després, al moviment CC (Catalunya i Cristianisme) vam coincidir amb Jordi Pujol, Xavier Muñoz, Josep Espar i molts altres. Vam impulsar, per exemple, una xarxa de llibreries en català, una trentena: a Terrassa va ser L'Àmfora. Fèiem també edicions en català, conferències..."

Canyameres ha contribuït decididament a impulsar diverses iniciatives culturals i socials que palesen la seva fidelitat al país. És molt remarcable la promoció que fa de creadors rellevants vinculats a l'exili català a Mèxic, com Agustí Bartra, Anna Murià, Josep Bartolí o Antoni Peyrí. De fet, ell i la seva dona són els responsables, entre altres terrassencs i terrassenques, de l'acolliment que es va dispensar a Terrassa a la parella d'escriptors formada per Anna

Murià i Agustí Bartra quan van tornar de l'exili l'any 1970. Així, des del 5 de febrer de 1971, la parella es va instal·lar en un pis del carrer d'Avinyó, cedit per Salvador Alavedra, després d'haver expressat el seu desig d'arrelar-se a un indret on pogués treballar amb tranquil·litat i sense destorbs. El seu esforç per portar a casa els artistes exiliats no era només una qüestió de justícia, sinó una necessitat per reconnectar la cultura catalana amb el passat i també amb uns referents internacionals que havia perdut.

Canyameres recorda amb molt d'afecte la gran quantitat d'hores dedicades a aquests personatges rellevants de la nostra cultura: "Gràcies a la meua feina vaig tenir l'oportunitat de viatjar per França, Bèlgica, Mèxic i els Estats Units. D'aquesta manera vaig conèixer grans personalitats, moltes vegades en situació precària, però d'una gran qualitat personal i professional. Les seves històries eren sovint dramàtiques, dividides entre la seva vida a l'exili i una evident nostàlgia de Catalunya, una forta ànsia per tornar, fins i tot en vida del mateix Franco, contra qui havien combatut. No hem estat prou generosos amb aquella generació d'exiliats, llevat d'alguns casos particulars. Això em va permetre fer gran amistat amb Bartra, Murià, Bartolí, Peyrí, Font, Bassegoda, Puig Arnaus i tants d'altres: personatges clau del segle XX a escala mundial, amb els quals era apassionant xerrar fins a altes hores de la matinada...; persones que m'han enriquit molt".

L'AMISTAT

El 1973, tres anys després de tornar de l'exili, Agustí Bartra i Anna Murià visitaren Roissy-en-Brie en companyia de Jaume Canyameres. Les seves filles, Eli Bartra Murià i Montserrat Canyameres, també els acompanyaren.

El dia de la comunió, el 1940.

Amb 14 anys, a l'Escola Social de Joan Artigues.

D'excursió amb la seva dona, Teresa, a la muntanya.

“En aquest sentit, he rebut més que he donat. Conèixer aquesta gent ha estat un gran enriquiment per a mi i per a la ciutat. Era gent que no podia tornar perquè aquí s'havia creat un mur, però quan tornen es troben més estrangers aquí que allà. Antoni Peyrí i Macià, nét del president Macià, per posar un exemple, és un arquitecte reconegudíssim a Mèxic que va crear bona part dels edificis dels Jocs Olímpics de Mèxic de 1968, un pintor amb obra exposada als principals museus mexicans, i aquí l'haig de presentar a tothom: a l'expresident Montilla, a l'exconseller Tresserras... Són gent que van viure un exili i la diàspora de tot un poble amb l'esperança del retorn i quan van arribar aquí no reconeixien ni la població, perquè havia canviat tot. Crec que nosaltres i les institucions no hem estat prou amatents per reconèixer com calia el sacrifici de tota aquesta gent”, afegeix.

Una de les millors biblioteques del país sobre la guerra civil

El descobriment del món de l'exili va impulsar Jaume Canyameres a interessar-se pel nostre gran conflicte del segle XX. Així va néixer la seva col·lecció de més de 4.000 llibres i documents de la guerra civil espanyola. Ell mateix comenta l'origen de la seva afició per aquest material històric: “A l'Escola Social del senyor Artigues vaig coincidir amb fills d'exiliats i el seu tracte directe desmentia la versió oficial sobre els

dolents de la guerra. Aquest fet va anar despertant la meua curiositat per conèixer les causes del gran conflicte que ha marcat les nostres vides. Actualment conservo uns 4.000 llibres, a més de cartells, revistes, postals, documents... Hi he dedicat moltes hores al llarg dels anys, aprofitant viatges professionals, per buscar llibres, per contactar amb testimonis, per recercar pel mercat de Sant Antoni de Barcelona, una de les meves principals fonts de proveïment... És una època clau en la nostra història recent, que explica moltes coses”.

L'afició pel col·leccionisme de llibres i documents relacionats amb la guerra civil espanyola ha fet que Canyameres hagi hagut de dedicar un petit pis a Terrassa a biblioteca i oficina de treball, ja que a casa seva ja no cabia una quantitat tan ingent de volums. “La veritat és que no m'ha resultat una afició barata! Espero que tota aquesta inversió, en diners i treball, no es perdi i que sigui de profit per a altres persones amb les mateixes inquietuds”, afirma.

Certament, es tracta d'una col·lecció a la qual ha dedicat moltes hores. Així, els 4.000 llibres estan informatitzats i classificats per autors, títols i temes. La resta de documentació és més difícil de classificar. Com ell mateix reconeix: “És una feina que no s'acaba mai, i sort en tinc, d'una persona que m'ajuda!”.

El seu pas per la política

Jaume Canyameres també ha dedicat el seu temps a la política i al servei públic. Així, va ser regidor de l'Ajuntament de Terrassa en dues etapes: primer, a l'àrea d'Economia, de 1979 a 1983, per Centristes de Catalunya-UCD; i de 1995 a 1999, a les d'Hisenda i Comunicació, com a independent.

Aquestes són les seves reflexions sobre aquesta faceta: “Em vaig moure en l'entorn d'Unió i de Convergència, al costat d'Anton Cañellas, en una difícil decisió, la de fer costat a Adolfo Suárez des del catalanisme, per facilitar la consolidació de la democràcia. L'exèrcit era una autèntica amenaça per a les llibertats, com ho havia estat al segle XIX i bona part del XX. Donar suport a Suárez, a través de Centristes-UCD, va ser una bona decisió. El 23-F, per exemple, ens ho va confirmar. Calia temps per fer els grans canvis que el país necessitava”.

Canyameres recorda l'època dels primers ajuntaments democràtics: “Tot era molt diferent. Fèiem pinya sempre, independentment dels partits i de la dinàmica govern-oposició. A més, molts érem amics i vells coneguts: per exemple, tretze regidors érem d'Amics de les Arts. Això facilitava molt l'entesa. I hi havia tantes coses per fer, tantes dificultats, que tot ens portava a donar un cop de mà sempre que podíem. Nosaltres vam fer molta feina de despatx amb esperit de servei, perquè ens semblava que s'havia d'ajudar el país en l'inici d'una democràcia molt verda i molt insegura. S'havien de cobrir dèficits de tota mena als barris i anar molt per feina. Jo vaig fer el que bonament sabia: posar ordre en la qüestió econòmica”.

Temps després, el 1995, va tornar a l'Ajuntament com a independent: “De fet, sóc un ferm defensor de les llistes obertes a les eleccions, crec que en això la democràcia està fallant”.

Inauguració
de la llibreria
l'Amfora, el 1963

Excursió al Montcau amb la família, el 2011

En una intervenció al Ple de l'Ajuntament

Fou secretari del Síndic de Greuges de Catalunya, Anton Cañellas, entre el 1993 i el 1995. I també va estar al càrrec de la secretaria del Consell Social de la Universitat Autònoma de Barcelona del 1986 fins el 1993.

Activisme cívic reconegut

La seva aportació cultural estarà sempre lligada a l'associació Amies de les Arts i Joventuts Musicals, de la qual va ser president entre els anys 1983 i 1986. Aquesta entitat, a través de diversos socis, però en especial gràcies a l'empenta de Jaume Canyameres, va contribuir a establir i enfortir la relació de la parella Bartra-Murià amb el teixit cultural de la ciutat, que s'ha reflectit en publicacions, en l'impuls de simposis, en exposicions, representacions teatrals, lectures poètiques, homenatges i, també, en la creació de dos premis literaris de prestigi reconegut. També cal destacar la seva vinculació amb Òmnium Cultural de Terrassa i amb el Centre Social Catòlic.

L'any 1985, impulsa la creació de Prointesa (Promocions Industrials de Terrassa, SA), de la qual serà secretari. Es tracta d'una societat mixta (participada en un 50% per l'Ajuntament) que té per objectiu promoure el sòl industrial de la ciutat, fomentar l'activitat econòmica i social i projectar la imatge exterior de Terrassa.

El mateix any neix la Fundació Torre del Palau, constituïda per Òmnium Cultural, de la qual Canyameres és un dels principals impulsors, al costat de personalitats com Salvador Cardús i Ros, Joan Casals i Clotet o Raimon Escudé i Pladellorrens. Té com a àmbit d'actuació, entre d'altres, les activitats d'esbarjo i de lleure, l'art i els espectacles, l'impuls d'estudis i recerques culturals i científiques, la publicació de llibres vinculats al coneixement de la ciutat de Terrassa i el seu entorn i comarca, i els projectes de cooperació i desenvolupament.

L'any 1991, Amies de les Arts, amb l'imprescindible impuls de Jaume Canyameres, que s'erigeix en promotor principal del projecte, posa en marxa el programa Càtex-Entorn, que situa mostres d'escultura contemporània en quatre punts clau de la ciutat. Concretament: *Tenir mala peça al teler*, de Francesc Abad; *Tall*, de Josep Lluscà; *Camins*, d'Elisa Arimany; i *Columna rostrata*, de Salvador Juanpere.

L'any 2008, s'adhereix al Tercer Congrés Catalanista i des del gener del 2011 presideix la junta del Grup Filatèlic, Numismàtic i de Col·leccionisme de Terrassa, que promou la difusió i el foment del col·leccionisme i organitza periòdicament exposicions, conferències, cursos, jornades i fires. Precisaent, Jaume Canyameres va tenir un paper fonamental en l'impuls de la darrera exposició organitzada pel Grup al Centre Cultural Unnim durant el mes de setembre del 2011. Concretament, l'exposició "Papers de guerra" aplegava material gràfic particular de la guerra civil espanyola dels anys 1933 a 1938 i mostrava, entre altres coses, material de la seva propietat d'un gran valor artístic i documental, com ara un centenar de cartells, a més de documentació gràfica política de la dècada de 1930. I és que, com ell mateix ens recorda: "Un dels meus objectius com a president és obrir el Grup Filatèlic, Numismàtic i de Col·leccionisme de Terrassa a la ciutat. Crec que hem de compartir la nostra riquesa amb altres persones i entitats interessades. Considero que és un deure i una forma de col·laborar en l'enriquiment cultural de la resta de la societat".

El 21 d'abril del 2009, Jaume Canyameres rep la Creu de Sant Jordi, el reconeixement que la Generalitat de Catalunya fa a personalitats o entitats que han destacat pels serveis prestats al país en la tasca de defensa de la seva identitat, en el pla cívic i cultural. La seva llarga trajectòria política, professional, cultural i ciutadana el feia mereixedor d'aquest reconeixement, que Canyameres entén així: "És una distinció col·lectiva, adreçada a molta gent

Amb Pasqual Maragall i Manuel Flores a la dècada dels noranta.

En el seu despatx de regidor als anys 80.

compromesa amb el país i la ciutat des de la societat civil. És cert que me l'han donada a mi, fet que m'omple de satisfacció, com a persona activa de la civilitat, però és una medalla col·lectiva, perquè ho fèiem tot entre tots i hi érem tots, allà on s'havia de ser, i en aquest sentit penso que representa una col·lectivitat. Amb tots els respectes, crec que és una medalla per a tot un conjunt de gent que vàrem treballar plegats en unes circumstàncies difícils”.

De projectes al calaix, no li'n falten: “Ara mateix, el que em porta més feina és un treball sobre les col·lectivitats d'empreses a Terrassa durant la guerra civil. Si no hi ha res de nou, es titularà 'I les xemeneies continuaren fumejant', i està basat en la documentació original de moltes empreses terrassenques. La meua intenció, quan el tingui acabat, és cedir tot aquest material a l'Arxiu Històric de la ciutat”. A banda d'això, podem llegir periòdicament les seves opinions al *Diari de Terrassa*

o gaudir del seu bon criteri com a membre del jurat, i organitzador en algunes edicions, del Premi Ciutat de Terrassa de Teatre des de fa més de vint anys, o com a president del jurat del Premi Ferran Canyameres de narracions curtes, convocat per la Delegació de Terrassa d'Òmnium Cultural.

El que és segur és que la Medalla d'Honor de la Ciutat atorgada per l'Ajuntament de Terrassa a Jaume Canyameres és un reconeixement totalment merescut a aquest actiu promotor de la cultura terrassenca des de fa més de 40 anys, que als seus 81 anys conserva l'esperit del moviment escolta: “Sempre a punt”, al servei dels altres i del país; un nou exemple que en la rica societat civil de la ciutat podem trobar aquells models que el país necessita en temps de dificultats per avançar sense oblidar ni deixar enrere la nostra història.

GRAN AFICIÓ

El contacte amb companys d'escola que eren fills d'exiliats, li va despertar l'interès per la guerra civil espanyola. Al llarg dels anys, ha dedicat molts esforços a buscar documents sobre aquesta època històrica, creant la seva pròpia col·lecció de més de 4.000 llibres.

UN ACTIU PROMOTOR DE LA CULTURA TERRASSENCA

1931

Neix a Terrassa el dia 13 de febrer.

1940

Estudia a l'Escola Social de Joan Artigues Lapeyre, d'ambient liberal i catalanista.

1945

Cursa estudis musicals a l'Escola Municipal de Música, on obté el títol de piano.

1950

Concix l'escoltisme a través de Miquel Gibert, promotor d'aquest moviment a Terrassa, que és tolerat pel règim franquista perquè està protegit per Acció Catòlica. Participa com a membre a la Massa Coral de Rosa Puig i Lloch.

1963

Promou la creació de la Llibreria L'Àmfora, la primera de Terrassa en català.

1966

S'implica en la campanya "Volem bisbes catalans" impulsada pel moviment Acció Catòlica Actiu.

1970

Agustí Bartra i Anna Murià tornen de l'exili, gràcies en bona part als esforços

de Jaume Canyameres i la seva dona, juntament amb una colla de terrassenes i terrassenques. Un any després, la parella de poetes i escriptors s'instal·la definitivament a Terrassa.

Principis del 70

És cap d'agrupament del moviment escolta "Mossen Homs".

1979

És nomenat regidor d'Hisenda i Comunicació del primer Ajuntament democràtic de Terrassa després de la dictadura de Franco. Ho fa de la mà de Centristes de Catalunya-UCD, i exerceix aquest càrrec fins el 1983.

1983

Accedeix a la presidència d'Amics de les Arts i Joventuts Musicals, entitat a la qual porta lligat un munt d'anys. Es manté en el càrrec fins el 1986.

1985

Neix la Fundació Torre del Palau i Canyameresn' és un dels principals impulsors. Impulsa la creació de Prointesa, de la qual serà secretari.

1986

Va ser secretari del Consell Social de

la Universitat Autònoma de Barcelona fins l'any 1993.

1991

S'erigeix en promotor principal del programa Càtex Entorn, impulsat per Amics de les Arts.

1993

Ostenta el càrrec de secretari del Síndic de Greuges de Catalunya fins el 1995.

1995

Torna a l'exercici polític en qualitat de tinent d'alcalde, com a independent. Exerceix el càrrec fins l'any 1999.

2008

S'adhereix al Tercer Congrés Catalanista, hereu dels Congressos Catalanistes celebrats els anys 1880 i 1883.

2009

El 21 d'abril, la Generalitat de Catalunya li atorga la Creu de Sant Jordi,

2011

Des del mes de gener, presideix la junta del Grup Filatèlic, Numismàtic i de Col·leccionisme de Terrassa.

2012

El 23 d'octubre, rep la Medalla d'Honor de la Ciutat de Terrassa.

H O M E N A T G E S

TERRASSA, 23 D'OCTUBRE DEL 2012

JAUME CANYAMERES

Jaume Canyameres i Cortàzar (Terrassa, 1931), economista i per damunt de tot, promotor cultural, ha destacat per la seva activitat cívica en el món econòmic i social, per la seva dedicació a la política local de Terrassa i per contribuir a diverses iniciatives culturals i socials que palesen la seva fidelitat al país. Posseeix una de les millors biblioteques del país sobre la Guerra Civil espanyola i la seva trajectòria va ser reconeguda l'any 2009 amb la Creu de Sant Jordi que atorga la Generalitat de Catalunya. Ha estat una figura clau en el retorn de l'exili català a Mèxic de personalitats com Agustí Bartra, Anna Murià, Josep Bartolí o Antoni Peyrí. Va ser regidor de l'Ajuntament de Terrassa en dues etapes, primer en l'àrea d'Economia del 1979 al 1983 i del 1995 al 1999, com a responsable d'Hisenda i Comunicació.

Edita: Ajuntament de Terrassa

Producció, textos i maquetació: Servei d'Imatge i Comunicació

Documentació: Família Canyameres Sanahuja

Fotos: Família Canyameres Sanahuja i Arxiu Comarcal del Vallès Occidental-

Arxiu Històric de Terrassa Fons Bartra-Murià

Dipòsit legal: B.25375-2012